

Tartu Universitet
Institutionen for fremmede sprog og kultur
Afdeling af Skandinavistisk

**KULTURSAMARBEJDET MELLEM ESTLAND OG
DANMARK, MED EKSEMPLER FRA UDVALGTE
DANSKERE**

Bacheloropgave

Helena Aavistu
Vejleder: MA Mie Mortensen
Medvejleder: MA Ewa Holm

Tartu 2023

INDHOLDSFORTEGNELSE

FORORD	2
1. INTRODUKTION	3
2. HISTORISK OVERSIGT AF DANSK ESTISK FORBINDELSE	5
2.1. Kort oversigt over Estland og Danmarks historisk sammenhæng indtil 1918	5
2.2. Estlands og interesses 'genfødsel' fra 1990'erne	6
2.3. Tidligere undersøgelser på Tartu universitet	8
3. TEORI OM KULTURSAMARBEJDE	10
3.1. Kultursamarbejde	10
3.2. Interesse i hinanden	11
3.3. Kultursamarbejde: initiativer	12
3.4. Udmærkelse af mennesker: Maarjamaakorset	12
3.4.1. Historisk baggrund for 'Maarjamaa'korset	13
3.4.2. Ordenens klasser og system	13
4. METODE	15
4.1. Processen at finde modtagerne af Maarjamaakorset fra statslige sider	15
4.2. Spørgeskemaet til respondenterne	15
4.3. Indsamling af personers kulturbidrag, informationsfragmenter af dem som baggrundsinformation før spørgeskema	16
4.4. Baggrundsinformation om respondenterne	17
5. ANALYSE	18
5.1. Forklaring af spørgsmål og hypotese om svar	18
5.1.0. Første del af spørgeskemaet	18
5.1.1 Den anden del af spørgeskema	18
5.1.2. Den tredje del af spørgeskemaet	19
5.2. Analyse af undersøgelsens svar	19
5.2.1. Tabel 1 Forbindelse til Estland	20
5.2.2. Tabellen 3 Initiativ	22
7. KONKLUSION OG DISKUSSION	25
KILDEHENVISNING	27
RESÜMEE	31
BILAGSMATERIALE	32
BILAG 1: Maarjamaakors	33
Beskrivelser af modtagere af Maarjamaakorset	33
BILAG 2: Spørgeskema om dansk-estisk kultursamarbejde	34
KINNITUS TÖÖ ISESEISVALT KIRJUTAMISE KOHTA	39
LIHTLITSENTS	40

FORORD

Jeg er meget taknemlig til mine vejledere Mie Mortensen(Mphil) og Ewa Holm(MA) for deres tilbagemelding, grammatiske formuleringer og moralsk støtte.

Jeg vil også takke repræsentanten for præsidentens kontor, universitets bibliotekarer, samt dem der hjalp mig med at kontakte mine respondenter. I har hjulpet mig med at vise mig den rigtige vej.

Endelig vil jeg gerne takke respondenterne:

- Knud Andersen
- Claus Byrith
- Peter Kyhn

Tak til alle for jeres støtte og hjælp.

1. INTRODUKTION

Efter at have læst bogen “Denmark and Estonia 1219-2019”¹, indså jeg, at der faktisk er meget, som danskere har gjort for Estland, men at det samtidig er meget lidt information, som er offentligt og tilgængeligt om disse personer. Det er meget interessant for mig, hvordan man kan bidrage til en fremmed kultur, og hvordan mennesker kan gøre sig bemærkede i et fremmed land. Jeg har indtryk af, at der findes meget information om Estlands og Danmarks historiske forbindelser og nutidens politiske samarbejde med EU og andre institutioner, hvorimod der ikke findes så meget information om kultursamarbejde. Jeg har lagt mærke til, at der i dag er færre kultursamarbejdsprojekter, og at kulturorganisationer er mindre aktive. Det fik mig til at tænke på, hvordan kultursamarbejdet mellem Estland og Danmark er i dag, og hvordan den estiske stat har belønnet dem, som har hjulpet Estland i dette århundrede.

Mit første mål var at finde ud, hvem de mennesker, som har været del af vores kulturforbindelse, er. I mit valg af respondenter har jeg besluttet at se på, om der findes danskere som er blevet anerkendt med en pris fra Estland. Jeg så dem alle igennem og besluttede mig for at vælge dem, der var mest knyttede til kulturområdet. Oversigten over priser, som jeg fandt, bl.a. system af uddeling af prisen og personer som jeg har fundet, er beskrevet i kapitel Metode under 3.4 del.

Jeg ønskede at undersøge det moderne kultursamarbejde og kulturforbindelser igennem seks mennesker, og finde ud af, hvordan de opfatter det, og hvad de tænker om deres eget bidrag. Der findes mange undersøgelser af Danmark og Estlands historiske forbindelse, men ikke så meget fra dette århundrede. Derfor er mit forskningsproblemer:

- Hvordan har dansk-estisk samarbejde været de sidste tredive år, og hvordan foregår det i dag, især på kulturområdet?
- Har den kulturelle aktivitet mellem Estland og Danmark ændret siden Estlands selvstændighedstid, hvis ja hvorfor?
- På hvilken måde kan samarbejdet mellem de to lande blomstre gennem private menneskers initiativer?

---

¹ Denmark and Estonia 1219-2019 – Selected Studies on common Relations (2019) (Edited by Prof. Dr. Jens E. Olesen). Greifswald.

Problemet for min forskning er, at dansk-estiske kulturelle bånd er blevet undersøgt historisk, mens der ikke findes meget information om den nuværende situation og heller ikke særligt mange forskningsmaterialer om den. I stedet findes der f.eks., Institut for Skandinaviske Studiers undersøgelse af "Internationale relationer mellem Estland og Danmark i perioden 1238-1346"². Der findes ikke mange akademiske undersøgelser af det moderne dansk-estiske (kultur)samarbejde. Efter at have gennemgået Dspace, Utlib, Web of Science's og nogle af DOAJ portalers materialer og endvidere kigget på ambassadernes offentlige artikler, fandt jeg ikke meget om dansk estisk kultursamarbejde. Derfor besluttede jeg mig for selv at undersøge, hvordan det moderne kultursamarbejde er, og finde frem til nogle af Maarjamaakorsets modtagere, som har været en del af vores kulturelle forbindelse og hvis deres arbejde har haft en langvarig³ effekt.

Opbygning: I første del af opgaven giver jeg lidt baggrund om dansk-estisk kontakt og samarbejde historisk, og skriver om tidligere undersøgelser om emnet. I teorikapitlet skriver jeg om kultursamarbejde, og hvordan mennesker og deres initiativer kan udmærke sig. Efter det giver jeg oversigt over min dataindsamlingsmetode, spørgeskemaet og baggrunden for spørgsmålene i spørgeskemaet. Derefter vil jeg indsamle nogle informationer om mine respondenter til kapitlet 'Metode'. Så kommer analysedelen, hvor jeg analyserer spørgsmålene, som jeg har stillet disse kulturpersonligheder. I diskussionen ser jeg på, hvordan forskningen gik og hvad jeg kan konkludere ud fra den. I konklusionen opsummerer jeg det hele. Til sidst i opgaven har jeg vedlagt bilagene med en tabel over respondenterne og mit spørgeskema.

---

² Järvalt, R. (2002). Estland og Danmark Internationale forbindelser i perioden 1238-1346. Tartu Universitet: Afdeling for germansk-romansk filologi, Tartu. Hentet fra Maailmakeelte ja -kultuuride Instituut.

³ Det kan være noget, de har lavet som et værktøj, et bog eller en teknik, eller er det som en gruppe mennesker, de har arrangeret sammen. Alt dette havde måske på en eller anden måde efterladt noget for de kommende generationer for at læse, eller for at deltage i deres skabte tradition, der finder sted årligt, eller historie om dem.

2. HISTORISK OVERSIGT AF DANSK ESTISK FORBINDELSE

2.1. Kort oversigt over Estland og Danmarks historisk sammenhæng indtil 1918

Vi kan føre Estlands og Danmarks fælles historie helt tilbage til vikingetiden, og vi kan læse om det berømte sagn om Dannebrog fra 1219 (Mäesalu, 2019). Vores forbindelse går faktisk endnu længere tilbage, eftersom vi havde international handel, bl.a. i Østersøen med handelscentre i f.eks. Visby og Tallinn⁴, som på det tidspunkt var ved at blive en indflydelsesrig havneby (nævnte værk). Efter slaget ved Lyndanise i 1219 og frem til 1346 var der danske invasionsstyrker tilstede i Estland.

Fra en positiv vinkel, var samarbejdet om at regere landet med til at skabe en stærk forbindelse mellem Estland og Skandinavien, og i særdeleshed med Danmark (Pedersen, 2019). Mens kong Valdemar Atterdag planlagde at sælge en del af Estland til Den Teutoniske Orden og at kongen vil betale hans medgift til hans svoger med penge fra landet, sørgede den danske konge også for, at Estland skal regeres af både estiske og danske lensherrer (nævnte værk). Siden denne periode, findes der information om mange bygninger og steder, som er fra vores fælles dansk-estiske fortid (nævnte værk) bl.a. kirker, borge og herregårde, som på mange måder er resultatet af det historisk dansk-estiske samarbejde (Pedersen, 2019). Da et oprør brød ud i Estland, så den Tyske Orden muligheden for at gøre krav på landet ved at "kontrollere" oprøret, og Estland blev solgt til dem (Pajung, 2022). I kampen om Østersøen og i Livlands kampe mod Rusland omkring 1560 blev bl.a. danskere kaldt til hjælp og tog kontrol over Saaremaa-regionen omkring perioden 1560-1645 (Pajung, 2022), inden de tabte den til Sverige.

Indtil den Store Nordiske Krig tilhørte Estland til Sverige, Danmark fik aldrig disse områder, men det var i stedet Rusland, som fik dem. Endelig i 1918 så esterne et vindue til frihed, som blev inspireret af 1850'ernes nationalisme i Europa. På tidspunktet viste 2000 danske frivillige også interesse for Estlands frihedskamp, og 200 af dem kæmpede side om side med estere på eget initiativ (Kirkebæk, 1919).

Det historisk-kulturelle samarbejde har sandsynligvis påvirket vores skikke, traditioner og endda uofficielt kategoriseret Estland som en del af Nordeuropa selv den dag i dag, som

---

⁴ Tallinn bruger stadig navnet Taani linn 'Dansk by'

anført af den danske historiker Jens E. Olesen "*Estonia, a nation belonging to the Northern Europe through its history and culture*" (Olesen, 2019) Ifølge Aušra Jurgutienė gør integrering muligt at se en stats kultur som resultat af forskellige kulturelle profiler, og i Estlands tilfælde som tilhørende til de nordiske lande (Jurgutienė, 2007). Den danske historiker Paul Johansen skriver, at den krigs- og politiskorienterede forbindelse mellem Danmark og Estland har (i 90'erne) ændret sig drastisk imod at videreføre kultur og understrege vores fælles forbindelse⁵ (Johansen, 1996).

Det skal endvidere nævnes, at meget af vores fælles historie desværre ikke er blevet nedskrevet, og derfor har vi såkaldte 'huller' og utilstrækkelig viden om dansk-estisk historie, samt en mangel på historiske materialer om vores samarbejde og kulturelle forbindelse⁶. Til gengæld har der været op- og nedture i den internationale forbindelse mellem de to og, at den danske regeringstid har været en af de mest populære perioder i forskning om dansk-estisk historie og også mest aktiv i dansk-estisk samarbejde, og de næste populære var årene omkring Estlands selvstændighed (1991).

2.2. Estlands og interesses 'genfødsel' fra 1990'erne

Det er vigtigt at fremhæve, at den nyere (de sidste årtiers) historie og kulturelle forbindelse mellem Danmark og Estland er relativt ung og ny. "*The human chain formed between Tallinn and Vilnius on the 23rd of August 1989 became an eye-opener for Denmark. Before, the Danes had only fragmented knowledge about the Baltic Countries.*" (Ellemann-Jensen, 2019). Det kan være at Estland og estisk kultur var 'øjenåbnende' for danskere, fordi de kun havde 'fragmenteret viden' om landet, da Estlands selvstændighed jo var direkte efter Estlands mange besættelser og krige på Estlands territorium, mens Danmark i mellemtiden var et frit land, og den danske/skandinaviske kultur blomstrede (Hiio, 2019). Derudover havde Estlands skæbne også været overskygget af større nationers begivenheder eller verden generelt (nævnte værk).

Omkring 1991 var danskerne og esternes interesse for hinanden igen meget stor (Kohver, 2003). "*På grund af, at udenrigspolitik ikke kunne gøre noget for Baltikum, blev*

---

⁵ "Sügavaid muudatusi on toimunud Eesti ja Taani suhetes aastasadade jooksul [...], sõjalistest kokkupõrgetest, relvade taristamistest ja röövretkedest on aja jooksul esile tõusnud vastastikuste suhete tõeline tuum ja sisu [...] ühine ja üksmeelne töö vaimse ja materiaalse kultuuri tõstmiseks ja edasiarendamiseks" (Johansen, 1996)

⁶ Klassisk kulturhistorie fra tidsperiode omkring 1800-1950 fokuserede ikke på mennesker eller på kulturforbindelse, den fokuserede på kunst, litteratur og filosofi og for kulturhistoriker Huizinga ser nærmere på "*themes*", "*symbols*", "*sentiments*" and "*forms*" (Burke, 2004) Der fandt også undersøgelse af økonomiske-sociale emner som f.eks C.Beard "The rise of American society", hvor han taler om kulturel forandring eller A.Hauser med hans bog "Social history of art", hvor han bl.a. taler om klassekampe i Italien (Burke, 2004).

udenrigspolitikken lige i begyndelsen af 1989 delvis "erstattet" af kulturpolitik eller kulturformidling" (Kohver, 2003) og der var nogle⁷ danskere, som åbnede en dansk kulturinstitution i Tallinn⁸. Kombinationen af interesse og et nyt kulturinstitut resulterede i dansk-estiske tosproglige udgivelser og i muligheder for at lære mere om hinandens kultur og sprog (Teesalu, 2019). Derudover opstod der nye rejse- og arbejdsmuligheder mellem Estland og Danmark, og der blev taget initiativ til mange kulturelle aktiviteter (nævnte værk).

Efter Estland blev selvstændigt, så man en stor opblomstring af organisationer i både Danmark og Estland, som havde til formål at fremme samarbejdet mellem de to lande. Den danske side så højst sandsynlig Estlands selvstændighed som en succes for estiske eksilregeringen⁹ som var Danmark i krigstid og endelig en mulighed for at besøge dette frie land (Embassy of Estonia, 2023). Dog eksilregeringen i Danmark var Estland relativt ukendt i Danmark i begyndelsen af halvfjerdserne, var det også en del af den høje punkt i interesse (nævnt værk). Vi startede mange kulturelle, erhvervslige, turismeorienterede organisationer¹⁰ samt uddannelsesinitiativer i denne periode (Cultural relations, 2020) (Alla 2004). I betragtning af hvor vigtig interessen i samarbejde er, kan vi se på dette følgende citat, hvor interessen mellem Estland og Danmark efter Estlands selvstændighed beskrives. "*The public interest was huge, since Danes were the first foreigners in Tallinn to open an institution for promoting cultural contacts.*" (Teesalu, 2019). Interessen mellem to lande var stærk, og der var et gensidigt ønske om samarbejde.

Efter dette højdepunkt af i interesse for Estland umiddelbart efter landets selvstændighed, var der igen stor interesse for landet, da det vandt melodigrandprix i Danmark i 2001¹¹. Sangerne Tanel Padar og Dave Benton vandt med sangen "*Everybody*", og Danmark kom faktisk på andenpladsen (Copenhagen 2001, u.å.). Som følge af Estlands selvstændighed såvel som

---

⁷ "Examining the role of individuals in cultural diplomacy activities [...]: Individuals without immediate role in the government were in many cases able to directly influence and even change the outcomes of the activities" (Mikkonen & Suutari, 2016)

⁸ "Dansk kulturinstitut formidlet kunstbegivenheder, koncerter og filmpræsentationer i løbet af dets leveår. Fremmede oversættelsen af dansk litteratur til det estiske sprog og samarbejdede estiske videnskabelige instituttet. Siden 2014 (...) kultursamarbejdet blev koordineret af Kulturstyrelsen i København. (Min oversættelse)" *Kultuurisuhted* (u.å.). Lokaliseret fra <https://estland.um.dk/et/taani-ja-eesti/kultuurisuhted>

⁹ (Under Estlands sovjetunionens besættelsestids)

¹⁰ Foreninger I Estland: Estisk-Dansk Selskab (Eesti-Taani selts), Estisk-danske Aktive Unge (Eesti-Taani Aktiivsed Noored), Dansk Stambord, Dansk koloni i Syd-Estland og Danske Klub (Taani klubi) og i Danmark: Estisk Hjem (Eesti kodu), Ung Estisk Hjem (Noor Eesti kodu), Dansk-Estisk Selskab, Foreninger Estiske Kvinder (Eesti naiste klubi), Gruppen Estiske Mødre, Århus Estisk Selskab og repræsenteret i to lande: Baltisk Bro (Balti sild) og Dansk Kulturinstitut (Taani kultuuriinstituut) (Alla 2004).

¹¹ Final of Copenhagen 2001 - Eurovision Song Contest (u.å.). Lokaliseret fra <https://eurovision.tv/event/copenhagen-2001/final>

Estlands sejr ved melodigrandprixet, opstod der sandsynligvis igen et stærkt (kultur)samarbejde mellem Estland og Danmark.

Mange organisationer blev som nævnt stiftet efter Estlands uafhængighed (Alla 2004), men desværre har mange af disse stoppet deres aktivitet, og i dag findes der desværre kun få af de organisationer¹², som blev grundlagt i perioden umiddelbart efter vores selvstændighed. Organisationerne nævnt i fodnoter ovenfor omfatter bl.a. Estisk Dansk Forening, som stadig er kulturelt aktiv i dag. I dag lader der til at være færre kulturelle aktiviteter og mindre (kultur)samarbejde mellem Danmark og Estland end omkring Estlands selvstændighedstid. I disse å, er fokus mere rettet mod samarbejde inden for klima, uddannelse, militær, menneskerettigheder og økonomisk samarbejde (Udenrigsministeriet, 2023). Det kan være på grund af, at dem, der startede et kulturarbejde op de sidste årtier, ikke længere selv er aktive, og har heller ikke nogen efterfølgende at fortsætte deres arbejde. Det kan også være på grund af globalisering, hvor indbringende samarbejde på tværs af landegrænser er blevet opprioriteret.(Lehtonen & Kaldoja, 2015) Kultur er desværre generelt ikke i et lands førsteprioriteter rent økonomisk, og i Estland er fokus på økonomiske fordele og partnerskaber (Lehtonen & Kaldoja, 2015). Imod alle odds og problemer er det kendt, at PÖFF alias Black Nights Film Festival har et tæt samarbejde med Det Danske Filminstitut, og at danske digtere optræder i Estland i Nordic Poetry Festival (Cultural relations, 2020).

2.3. Tidligere undersøgelser på Tartu universitet

Fra studenters tidligere undersøgelser, hvis problemstillinger minder om min opgave, vil jeg nævne Ristojas (2007)¹³ opgave om kulturelle historier, som er en undersøgelse af nyheder, samt Kislers (2021) undersøgelse af den estlandsvenske identitets bevaring, som kun er indirekte forbundet til mit undersøgelse, men stadig værd at nævne. Jeg vil give en lidt grundigere oversigt over Allas 2004¹⁴ opgave, som er den, der er mest direkte forbundet til min egen undersøgelse, og jeg kan anbefale den til dansk-estisk kulturinteresserede. Alla, Kristel "*Kulturorganisationer - kulturudveksling mellem Danmark og Estland i praksis*" (Alla 2004) undersøgte kulturorganisationer, som arbejdede mellem Danmark og Estland, og her

---

¹² Se listen over organisationer (senest opdateret i 2020) nedenfor:

<https://estland.um.dk/et/taani-ja-eesti/organisatsioonid>

¹³ "Rahvusvahelise fookusega kultuurilood Postimehes 1995 ja 2005" (Ristoja 2007): Ristoja undersøgte hvordan Estisk kultur bliver dækket i nyhederne og observerede repræsentation af lande og kulturelle områder og b.l.a. også intensitet af kulturelle kontakter.

¹⁴ "Musikens roll för att bevara den Estlandssvenska identiteten i Sverige" (Kisler 2021): Kisler analyserede bevarelse af kultur, tradition og identitet gennem musik ved at studere folk som bor udenlands.

nævnes det, at kulturorganisationer (nævnt ovenfor) faktisk var hovedkilden til kulturudveksling mellem de to lande. Hun sammenligner organisationer, se på, hvorvidt de er kulturudvekslende eller kulturbevarende foreninger, og hvilke organisationer Estland og Danmark har haft efter II verdenskrig, samt hvordan disse organisationers netværk er opbygget. Af disse organisationer, er det kun få, som er aktive i dag (Nævnt værk). Alla nævner også på s. 21 at *“kulturkontakter findes også mellem individer fra begge lande, men disse er umulige at få overblik over”* (Alla, 2004). Med få muligheder at overskue vores kulturforbindelse og færre kulturorganisationer kan vi observere nedgang i kultursamarbejde.

3. TEORI OM KULTURSAMARBEJDE

I mit teorikapitel undersøger jeg forskellige begreber forbundet mit emne, som f.eks. kulturdiplomati. Jeg vil give kort oversigt af kultursamarbejdets litteratur og af vigtige parametre (Undusk) for kulturforbindelse såsom interesse, initiativer og opmærksomhed. De tre artikler, som jeg vil bruge mest, i min teori er Goff's "*Cultural Diplomacy*", Undusks "*The Baltic memory*" og Meistersons "*Kulturdiplomati. Pragmatisme, idealer og rollemodeller*". Goff's artikel er om kulturdiplomati mere generelt, mens Meistersons og Undusks artikler begge har eksempler fra Estland eller Danmark, som jeg kan sammenligne med. Disse artikler vil give en bredere forklaring af kultursamarbejdskonceptet. Til sidst vil jeg se nærmere på Maarjamaakorsets prissystem og brug, hvor jeg bruger en nyhedshistorie og statslige materialer. Informationen om Maarjamaakorset kan også hjælpe med at forstå klassificering af de tildelte personer.

3.1. Kultursamarbejde

Goff (2020)¹⁵'s artikel "*Cultural Diplomacy*" viser, at der i forskningen om emnet er både sammenhæng og modstridende information, på grund af de forskellige mulige betydninger, som 'kulturdiplomati' (også kendt som 'kultursamarbejde') har, og derfor gør forskningen sjældent mere end at definere begrebet. I artiklen nævnes det, at for mange er 'kulturdiplomati' direkte forbundet med staten, sker kun mellem diplomater og bruger kulturelle aktiviteter i forbindelse med udenrigspolitiske mål, mens ifølge andre som M. Cummings er kulturdiplomati "*the exchange of ideas, information, art, and other aspects of culture among nations and their peoples in order to foster mutual understanding*" (Goff, 2020).

Mens staten spiller en rolle for kulturdiplomatiske initiativer, er disse også, som Gienow-Hecht siger, afhængig af ikke-statslige faktorer, bl.a. de, som leverer det kulturelle arbejde, såsom lærere og kunstnere. Dette kan desuden være mere effektivt, da det er direkte initiativer, og ikke ved statslig indgriben (nævnt værk). Initiativer som "The Alliance of Civilizations" organisation og Saadiyat Islands kulturelle knudepunkt projekt, er eksempler

---

¹⁵ Bogen "Handbook on Public Diplomacy", som undersøger internationale forbindelse (især efter II verdenskrig), hvor den anden udgave, hvor fokus er mindre på militær og mere på kultur og de har tilføjet forskellige casestudier som var lavet i USA og UK, hvor der findes artiklen om "Cultural Diplomacy". Cull, N. S., Nicholas J. (Red.) (2020). *Routledge Handbook of Public Diplomacy* (2. udg.). New York: Routledge. doi:10.4324/9780429465543

på at arbejde tværkulturelt og fra alle niveauer af samfundet for at reducere sociale barrierer og at fremme kulturelle forbindelse mellem mennesker (nævnt værk). Et Island projekt bestod i at få flere kulturturister til øen med museer i det nye kulturdistrikt, skabe tusindvis af nye arbejdspladser for at opleve området økonomisk og kulturelt gennem nye internationale partnerskaber (nævnt værk). Ifølge denne artikel bliver ‘kulturdiplomati’ mere og mere vigtig for politiske og sociale relationer og da det specifikke begreb og definition endnu ikke er defineret, vil jeg bruge det direkte oversat ‘kulturdiplomati’ på dansk¹⁶, men mest vil jeg i stedet bruge ‘kultursamarbejde’¹⁷ som findes på dansk. I sammenhæng med ‘kulturdiplomati’ vil jeg også bruge ‘kulturudveksling’, ‘kulturelle forbindelser’ og ‘internationale forbindelser’ for at udtrykke denne praksis så godt som muligt.

3.2. Interesse i hinanden

En af de mest afgørende parametre for kultursamarbejde kan være en simpel interesse for hinanden (Undusk, 2007). I artikelsamlingen “*The Baltic Memory*” undersøges de parallelle situationer Estland og de øvrige baltiske stater. Jaan Undusk¹⁸, der analyserer Baltikum i artiklen “*The Baltic Memory*” siger, at hvis der findes *interesse i samarbejde*, så får vi den mest effektive samarbejdsform vi kan drømme om. Han nævner i sin artikel også kulturelle og videnskabelige priser tildelt mennesker, internationale kulturelle konferencer og akademisk aktivitet som alle er dele af (kultur)samarbejdet (Undusk, 2007). I det følgende citat kan vi også bemærke brug af ordet interesse i sammenhæng med Estland og Danmark: “*The public interest was huge, since Danes were the first foreigners in Tallinn to open an institution for promoting cultural contacts.*” (Teesalu, 2019). Det er også vigtigt at lægge mærke til Silvi Teesalus brug af ordene ‘*the interest was huge*’, og den var skrevet så sent som i 2019. Det

---

¹⁶ Ord findes ikke på dansk i den form*

¹⁷ ‘Kultursamarbejde’ i følge Den Danske Ordbog betyder:

1. “Det at flere lande, institutioner el.lign. samarbejder om kulturelle emner
2. Kulturelt projekt der gennemføres i et samarbejde mellem flere forskellige lande eller parter” (kultursamarbejde — Den Danske Ordbog, u.å.)

hvor ‘parter’ efter Den Danske Ordbog betyder:

“Person, institution, gruppering el.lign. der udgør én af to eller flere enheder der er indblandet i et bestemt forhold, fx [...] et samarbejde” (parter — Den Danske Ordbog, u.å.)

og hvis de personer blev kendt for deres samarbejde eller andre af deres aktiviteter kan de også kaldes et ‘kulturpersonlighed’ som ifølge Den Danske Ordbog er

“person der er offentligt kendt for sine bidrag til et samfunds kulturelle aktiviteter”(kulturpersonlighed— Den Danske Ordbog, u.å.)

¹⁸ Jaan Undusk er en medlem og forsker af kultur og samfund i den akademisk bestyrelse af Unders og Tuglas’ litteratur center(ETIS: CV Rein Undusk, u.å.) og i 2007 var han med til at styre projektet “Estonia’s Identity Narrative: Ideological and Rhetorical Models of Cultural Discourse” som i annotation skriver at der var for udover andet for at udforske forbindelsen mellem baltisk-tysk og estisk kultur og se også på Estlands kulturs udveksling i det 20. århundrede (ETIS: *Estonia’s Identity Narrative: Ideological and Rhetorical Models of Cultural Discourse*, u.å.).

rejser nogle spørgsmål, er dette 'was' der bevidst brugt sådan i 2019, viser os en stigning eller fald i interesse i Estland (nævnt værk). Den kulturelle forbindelse mellem Estland og Danmark er under udvikling (*Cultural relations*, 2020) de sidste år, og man kan spekulere i, at nedgangen i det dansk- estiske samarbejde måske er ved at vende.

3.3. Kultursamarbejde: initiativer

Internationalt samarbejde behøver ikke at være ren politik, kulturdiplomati og kulturel udveksling er selvfølgelig forbundet med en regering, mens samtidig kan der være private initiativer fra almindelige mennesker (Meisterson, 2014). Når vi tænker på udlændinges initiativer i Estland, ved vi ikke altid, hvilke tages af politikere og organisationer, og hvilke har været små private initiativer (nævnt værk)¹⁹. Det første udenlandske kulturinstitut i Estland var præcis et sådant eksempel på noget, som begyndte med et lokalt initiativ (nævnt værk). Det var også lokalt finansieret af almindelige mennesker som tog initiativ til instituttets fundraising i Politiken. Det blev til Det Danske Kulturinstitut, som åbnede i 1990 i Tallinn (nævnt værk).

Kulturrepresentationernes rolle i Estlands har ændret sig: Hvis det oprindeligt var nødvendigt i 1990 at udfylde kulturelle 'huller', etablere kontakter, genopdage og popularisere sin egen kultur gennem nye bekendtskaber eller kulturelle begivenheder, så har det på det seneste været nødvendigt at skabe nye kulturelle felter og alternative samarbejdsformer (Meisterson, 2014). En af grundene til, at kultursektoren har været nødt til at ændre sig, er, at kulturinstitutionernes budgetter er holdt sig på samme niveau, uanset inflation, med undtagelse af nogle store EU- eller internationale projekter (nævnte værk). For det andet er stormagterne²⁰ mindre interesserede i at samarbejde, fordi de er synlige og har kontakter, hvilket kan være den samme årsag til faldet i samarbejdet med Danmark (Meisterson, 2014)²¹.

3.4. Udmærkelse af mennesker: Maarjamaakorset

Tilsyneladende mindre vigtig og mindre kendt, men lige så vigtige burde være de mennesker, der holder dette samarbejde i livet, som f.eks. organiserer eller deltager i disse begivenheder

---

¹⁹ Cultural innovations are often the work of small groups rather than individuals [...] united by an interest (Burke, 2004).

²⁰ Mikkonen og Suutari nævner i deres undersøgelse at kulturdiplomati kan ser ud meget anderledes, om det er eksamineret fra stats eller fra individs perspektiv som f.eks. erindringer, interviews breve eller andre personlig materiale, og for mange tid har det været kun statslig perspektiv (Mikkonen & Suutari, 2016).

²¹ Heli Meisterson (2014, 19. juni). Kultuuridiplomaatia. Pragmatism, ideaalid ja eeskujud. Lokaliseret fra <https://sirp.ee/s1-artiklid/c9-sotsiaalia/kultuuridiplomaatia-pragmatism-ideaalid-ja-eeskujud/>

(Cultural relations, 2020). Ifølge ovennævnte Undusk's undersøgelse fra 2007 er nogle af de vigtigste aspekter af kultursamarbejde, udover interesse i hinanden, internationale kulturelle forbindelser og f.eks. statslig anerkendelse af menneskers bidrag med priser eller medaljer (Undusk, 2007). Det er præcis, hvad Estlands stat gør med Maarjamaakorsets pris som udgives til udlændinge for at vise at personen er bemærket for deres arbejde.

3.4.1. Historisk baggrund for 'Maarjamaa'korset

Maarjamaa ('Mary's Land') var et poetisk kaldenavn for Estland, som blev nævnt så tidligt som 1215 af en estisk biskop under en kirkesamling i Rom (Herodes et al., 2014) for at henvise til landet som et kærligt og helligt sted. I 1992 ønskede præsident Lennart Meri at oprette en ny estisk orden, som skulle anerkende udenlandske borgere, der har hjulpet med at bevare Estlands selvstændighed (nævnt værk). Processen blev fremskyndet, da finske officerer kom til Estlands hjælp efter Estonia-katastrofen i 1994. Den 16. maj blev Maarjamaakorset etableret som en medalje på højeste niveau for udlændinge (Herodes et al., 2014).

3.4.2. Ordenens klasser og system

Den nationale Maarjamaakors har seks forskellige klasser, heriblandt en særklasse, som er kæden 'National Coat of Arms' dekorationen (som f.eks. Dronning Margarete II fik i 1995), samt fem grundklasser fra kategori I til kategori V (Vabariigi president, 1995) (*president.ee*, 2017) (*president.ee*, 1997). Den første klasse (I) gives for det højeste bidrag på internationalt niveau (som f.eks. den danske kronprins Frederik og prins Henrik fik dem tildelt, da dronningen modtog 'National Coat of Arms' i 1995), de fleste (foruden de kongelige), som har modtaget korset af I-klasse, er præsidenter, ministre (bl.a. Uffe Ellemann-Jensen) og ambassadører. Den femte (V)²² og mindste klasse, gives for stadig bemærkelsesværdige bidrag på lokalt niveau (Vabariigi president, 1995) (*president.ee*, 2017) (*president.ee*, 1997). Der lader til at være en uskreven regel om, at politikere belønnes højere, selvom det nogle gange kun er for deres arbejdstitler og ikke for noget oprigtigt eller personligt bidrag til Estland.

Processen med tildeling af Maarjamaakorset ser ud som følger: Præsidenten holder et kort møde med modtagerne af korset, hvor han giver en kort tale, derefter taler modtagerne selv (Øyvind Rangøy 2023). Disse taler er ikke offentlige og kun statslige arbejdere og

---

²² (som f.eks. Peter Kyhn som gjort en stor indsats for dansk-estiske forbindelsesudveksling)

modtagerne selv kan få tilgang til dem. Hvad angår deltagelse, kan kun få af modtagernes familiemedlemmer eller venner kan anmode om at høre talerne live.

I min personlige udvælgelse af personer tildelt Maarjamaa nationale priser, har jeg valgt at fokusere på borgere med dansk nationalitet, som potentielt har gjort en indsats for at styrke de kulturelle forbindelser mellem Estland og Danmark. Jeg ekskluderer derfor priser tildelt til statsoverhoveder, hæderlige militære personel og dem, som er direkte relateret til NATO. Des mere jeg undersøgte disse, des mere fandt jeg ud af, at jeg ubevidst også kommer til at udelukke de første I-II kategorier af korset og den speciale kategori, fordi de hovedsageligt gives til landets militære og politiske ledere. Som Loorits har smukt sagt "*Bærerne af vores kultur har ikke været i de mest privilegerede, bærene af den estiske kultur har derimod været mennesker selv og disse mennesker har været landmænd*"²³ (Min oversættelse)(Loorits, 1939). Både i udlandet og i Estland, er der udover politikere, statsledere og økonomer, almindelige mennesker, som viderefører vores kultur. I mange tilfælde er de også en central del af vores kultur, og hvem er bedre til at repræsentere vores kultur end dem, som konstant lever i den.

Estlands daværende præsident Toomas Hendrik Ilves havde til en gradvis en lignende tilgang, da han i 2007 fokuserede på hverdagsmennesker, og ikke gav kors af I klasse eller den specielle klasse. Desuden var der kun én person som fik tildelt Maarjamaakorsets II klasse i 2007, og de fleste tildelte var mennesker i sundhedsvæsenet, lærere eller initiativtagerne i forhold til udlandet (Õunmaa, 2007). "*Præsidenten vil ikke uddele de højeste priser i år. Ingen udlændske statsoverhoveder vil modtage Maarjamaakorsets af I klasse...*" (Min oversættelse) (Õunmaa, 2007). Det viser altså, at der findes nogle af Maarjamaakorsets klasse, som kun gives til statsoverhoveder og er ikke gældende til alle menneske i forhold af deres bidrags størrelse.

---

²³ Det kan også betyde 'gårdejere'

"Meie kultuuri kandjaks pole olnud mitte nn koorekihid, vaid eesti kultuuri kandjaks on olnud rahvas ise ja see rahvas on olnud täielikult maarahvas" (Loorits, 1939)

4. METODE

4.1. Processen at finde modtagerne af Maarjamaakorset fra statslige sider

Først fandt jeg ud af, at Maarjamaakorset kun gives til udlændinge og forsøgte at finde sider, hvor den information er vist og fandt i Riigiteataja søgemuligheder, hvor jeg gik til *Täpne otsing* → udfyldt *Pealkiri: "Riiklike autasude andmine"*; *Andja: "Vabariigi präsident"* og *Akti liik "otsus"*, hvor jeg søgte efter en liste, som nævner Maarjamaakorsets modtagere. Der ledte jeg efter danskere og skrev ud, hvem jeg vil se tættere på. Da jeg havde deres navne, brugte jeg præsidentens side, for at se lidt mere information om dem (som fødselsdato og nationalitet).

4.2. Spørgeskemaet til respondenterne

For at undersøge danske kulturpersonligheder i Estland, har jeg først lavet et ikke-anonymt spørgeskema på dansk i Google Forms. Der er 13 spørgsmål i alt, som jeg har inddelt i tre kategorier: 1) De adspurgtes generelle forbindelse til Estland 2) Deres tildeling af Maarjamaakorset og deres bidrag 3) Generelt om kulturelle forbindelse med Estland og Danmark.

Der er tre spørgsmål med svarmuligheder, og ti spørgsmål, hvor man selv skal skrive et svar (Spørgeskemaets spørgsmål og forklaring af min hypotese følger i næste kapitel.). Da jeg sendte mailen og spørgeskemaet, blev respondenterne informeret om, at informationen skulle bruges i min opgave. Jeg valgte at sende spørgeskemaet til Ulrich Holstein-Holsteinborg; Finn Andersen og Peter Kyhn; Knud Andersen; Søren Claus Kjær og Claus Byrith, som alle er belønnet med Maarjamaakorset. Ud af disse kunne jeg ikke finde kontaktinformationen på én af dem (Ulrich Holstein-Holsteinborg), og to af dem (Knud Andersen og Søren Claus Kjær) svarede mig ikke. Jeg fik i alt tre svar (fra Claus Byrith; Finn Andersen og Peter Kyhn), som er ikke særligt mange. Fra svar har jeg lavet kvalitative konklusioner. Derefter har jeg analyseret dem en efter en, viser deres sammenhæng med teori svar og konkluderer dem.

4.3. Indsamling af personers kulturbidrag, informationsfragmenter af dem som baggrundsinformation før spørgeskema

De personer, som er udvalgt til spørgeskema, er alle blevet belønnet med Maarjamaakorset. I min undersøgelse ville jeg undersøge den moderne tid og så tænkte jeg at vælge perioden 2010 indtil 2020 for at forske den nuværende situation, men der var ikke nok information om den tid. Derfor fokuserede jeg mere på årene efter Estlands selvstændighed til 2010, med nogle bemærkninger og forskning fra de sidste år (2023). I mit udvalg af Maarjamaakorsets belønningstidspunkter har jeg også valgt at begrænse det til dem, som har fået korset efter 2000, dvs. deres aktiviteter kan være blevet realiseret lidt tidligere end 2000 eller som følge af række af aktiviteter eller en lang samarbejdsprojekt, og for det meste sandsynligvis mest aktiv mellem 2000 og 2010. Det betyder også at de stadig er i live, og jeg kan også undersøge om de er stadig aktive i kultursamarbejdet.

Tabellen I med navne, beskrivelser af bidrager, nationalitet, korsets præmieklasse og tidspunkt (Version med alle brugt linke Bilag 1)

Maarjamaakors III KLASSE		
Greve Ulrich Holstein-Holsteinborg	“Stifter af Dansk-Estisk Selskab”	Dansk, (kors udgivet i) 2001
Maarjamaakors IV KLASSE		
Finn Andersen	“Udvikler af estisk-danske kulturelle bånd”	Dansk, (kors udgivet i) 2005
Knud Andersen	“Guvernør på Bornholm”	Dansk, (kors udgivet i) 2001
Søren Claus Kjær	“Honorær konsul for Republikken Estland i Aarhus”	Dansk (kors udgivet i) 2005
Maarjamaakors V KLASSE		
Peter Kyhn	“Promotor for estisk-danske forbindelser”	Dansk, (kors udgivet i) 2003
Claus Byrith	“Dansk lydgenopretter”	Dansk, (kors udgivet i) 2010

Estlands regerings hjemmeside viser følgende information om personer, deres navne, bidragsbeskrivelser og præmieklasse modtaget: Først valgte jeg Greve Ulrich Holstein-Holsteinborg, som stiftede Dansk-Estisk Selskab og modtog Maarjamaakors III

klasse i 2001. Den anden, som jeg valgte at undersøge, var Finn Andersen, som udviklede dansk-estisk kulturelle bånd og modtog Maarjamaakors IV klasse i 2005. Den næste person i mit udvalg var Knud Andersen, som var Guvernør på Bornholm og modtog Maarjamaakorset IV klasse i 2001. Den fjerde, jeg valgte, var Søren Claus Kjær, som var Honorær konsul for Republikken Estland i Århus og også modtog Maarjamaakorsets IV klasse i 2005. Den femte person var Peter Kyhn, som promoverede dansk-estiske forbindelser og han modtog Maarjamaakorsets V klasse i 2003. Jeg valgte også en af de sidste danskere til at modtage korset var den danske lydgenopretter Claus Byrith, og han modtog Maarjamaakorsets V klasse i 2010.

4.4. Baggrundsinformation om respondenterne

Mellemfolkelige og internationale kulturkontakter har altid været vigtige for at fremme samarbejde mellem lande og deres kulturer. Danske kulturpersonligheder som Greve Ulrich Holstein-Holsteinborg, Finn Andersen, Knud Andersen, Søren Claus Kjær, Peter Kyhn og Claus Byrith har alle bidraget til at styrke de kulturelle bånd mellem Estland og Danmark. I det følgende har jeg samlet nogle af de få offentlige informationer om deres forbindelse med Estland.

Et af de kulturelle bidrag til Estland fra de nævnte danskere kan være Finn Andersens treårige samarbejdsprojekt, som strakte sig fra Litauen over Letland og Danmark og sluttede i Estland (Teesalu, 2019). Projektet samlede hundredvis af personer fra alle fire lande, og var også med til at formidle kultur gennem møder og konferencer (nævnt værk).

Derudover har vi Claus Byriths arbejde med at genoprette de estiske musikoptagelser, som var gået tabt. Byriths arbejde var i sammenhæng med det dansk-estiske projekt "*Estonian Language and National Memory*", der var finansieret af det estiske Videnskabsministerium, og han fik Maarjamaakorset for sit succesfulde arbejde at genoprette de musikalske optagelser²⁴ (Teesalu, 2019).

Deres indsats har ikke kun bidraget til dansk-estisk politisk samarbejde, men også til at holde estisk kulturarv og styrke samarbejdet på tværs af land- og søgrænser og opholde den metaforiske bro mellem de to nationer. Deres bidrag viser vigtigheden af civilt engagement i kultursamarbejde og den positive indflydelse, det kan have på to landes relationer.

---

²⁴ Se nærmere på Steinbach, K. & Lippus, U. (u.å.). *Eesti helisalvestised 1939 / Estonian Sound Recordings 1939* (Helisalvestused Johann Dändler 1939, salvestised taastanud Claus Byrith). Lokaliseret fra <https://www.muusikateadus.ee/public/upload/file/2013/04/Eesti-helisalvestised-1939-tekst1.pdf>

5. ANALYSE

I dette analysekapitel, analyserer jeg svarene fra mit spørgeskema og forklarer min formulering af spørgsmål og hypotese om resultater. Jeg vil også se nærmere på mit udvalg af mennesker og sammenligne resultaterne med teorien for at opnå et dybere forståelse af det. På trods af manglede måling og definition af 'kulturdiplomati'-fænomenet, kan vi stadig drage visse konklusioner, baseret på de svar modtaget i spørgeskemaet i sammenhæng med hvordan disse passer ind historisk og kultursamarbejdets vigtige aspekter. Jeg vil sammenligne kvantitativt de spørgsmål, som har beslægtede eller vidt forskellige svar. De andre vil jeg se på dem kvalitativt og et svar ad gangen.

5.1. Forklaring af spørgsmål og hypotese om svar

5.1.0. Første del af spørgeskemaet

Først, bliver der spurgt ind til respondents forbindelse til landet for at se sammenhængen mellem dem og deres indsigt, samt hvilke andre forbindelse og erfaringer de har med Estland udover deres kulturelle bidrag, som f.eks. med deres forældre, kæreste, uddannelse og arbejde eller er de forbundet med Estland gennem interesse. Der bliver også spurgt til deres første rejse til Estland²⁵ og deres medlemskab af dansk-estiske kulturorganisationer. Min hypotese var, at de har mindst én erfaring, som forbinder dem med Estland, og at de er medlem af mindst én organisation, som kan spille en vigtig rolle for dem i forhold til at være aktive i kultursamarbejde.

5.1.1 Den anden del af spørgeskema

Denne del fokuserer på respondenternes modtagelse af Maarjamaakorset. Deres egen meninger giver en bredere baggrund og kontekst for deres arbejde. Der blev spurgt om, hvordan de selv ville beskrive deres aktivitet før modtagelse af korset, hvilke initiativer og handlinger blev taget, og om de fik støtte fra andre eller samarbejdede med nogen — alt dette som førte til deres tildeling af Maarjamaakorset. Min hypotese er at svarene vil give mig indsigt i nyere dansk-estisk historie i sammenhæng med deres aktiviteter, som var vigtige i

---

²⁵ Inspiration til den spørgsmål: Valk, A. & Ojamaa, T. (u.å.). *ETIS:Identiteedist ja selle muutumisest väliseesti ühiskonnas.* Lokaliseret fra <https://www.etis.ee/Portal/Publications/Display/c2f810bd-8b8f-4001-bbe9-de8fb00b6368>

forbindelse med deres tildeling.. Med spørgsmål om hjælp fra eller samarbejde med andre danskere/ estere/ kulturorganisationer, vil jeg vide om andre, som støttede dem finansielt eller gav dem adgang til nødvendige ressourcer eller hjalp dem med forskellige aspekter af deres arbejde.

5.1.2. Den tredje del af spørgeskemaet

Her fokuserer jeg på publikationer om dem, deres egne tanker om den nuværende kultursituation og om de er aktive i Estland i dag. Det er vigtigt, at finde mere ud, hvad der egentlig er publiceret om dem, især for dansk-estisk kulturinteresserede menneskers læsning om disse mennesker kan inspirere andre til at samarbejde. Med disse spørgsmål håber jeg at få en liste over udgivelser eller korte beskrivelser om disse, hvor de nævner navne på andre. Det er lige så vigtigt for mig at få indsigt i deres betragtninger om, hvis og hvorfor der ikke er så meget kultursamarbejde mellem Danmark og Estland i dag som i f.eks. 1997²⁶. Personer blev spurgt, om de stadig er aktive i det kulturelle samarbejde med Estland i dag, og hvad de i så fald gør for at opretholde samarbejdet mellem de to lande. Det sidste spørgsmål er, hvordan de ønsker at blive husket. Med dette håbede jeg at få en begrundelse for deres nominering til Maarjamaakorsets, som enhver person kender bedst om sig selv og om hvad de har gjort.

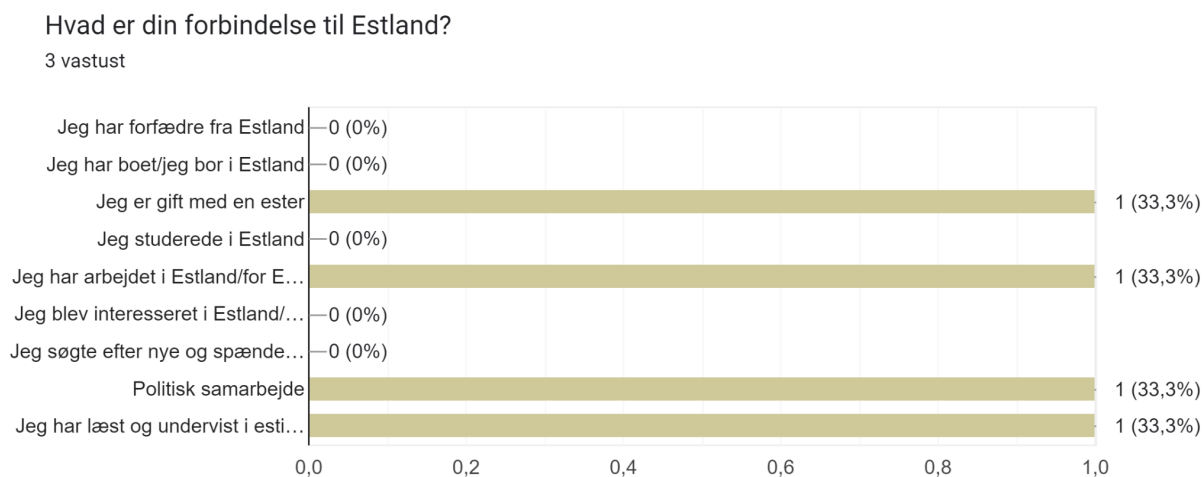
5.2. Analyse af undersøgelsens svar

Til det første spørgsmål valgte alle mindst et svar, som forbinder dem med Estland, som var også forventet. K. Andersen sagde, at han lavet politisk samarbejde med Estland og C. Byrith, at han har arbejdet i/for Estland. P. Kyhn svarede, at han er gift med en ester, og tilføjede at han har læst og undervist i estisk sprog, litteratur og historie ved universitetet, som er bl.a. vigtig for opretholdelse af den akademiske side af kultursamarbejde (Undusk, 2007). I henhold til mit fremførte teori viser alle de med deres personlige (ægteskab, sproglæring nævnt ovenfor) og offentlige (arbejde med/i/ for Estland) anliggender interesse i forhold til Estland (Goff, 2020).

---

²⁶ Et tilfældig år, hvor der var aktiv kultursamarbejde mellem Estland og Danmark

5.2.1. Tabel 1 Forbindelse til Estland

Det er interessant at se, at både K. Andersen og P. Kyhn besøgte Estland for første gang før 1991, dvs. før Estlands selvstændighedstid, selvom de først modtog Maarjamaakorset efter 2000 (K. Andersen modtog Maarjamaakorset i 2001 og P. Kyhn i lidt efter i 2003). C. Byrith skrev, at han besøgte Estland for første gang efter 2006, men han modtog korset i 2005, så det var højst sandsynligt da. Da C. Byrith fik korset, var Dansk Kulturinstitut i Estland (1989-2013) også stadig aktivt, og det gjorde det nemmere at rejse hertil. Svarene på det næste spørgsmål viser, at flertallet af mine respondenter ikke er medlem af en dansk-estisk organisation. Der var kun P. Kyhn som var medlem af ikke kun én, men to dansk-estiske organisationer, og endvidere var medlem af deres bestyrelse. Resultaterne af den første del af spørgeskemaet viser, at alle respondenterne også har en mere personlig tilknytning til Estland, som danner baggrund for den indsats, de har gjort for det dansk-estiske (kultur)samarbejde (Undusk, 2007).

I den anden del af spørgeskemaet spurgte jeg mere ind til baggrunden for deres modtagelse af Maarjamaakorset. Der er forskel på, hvor grundigt de har svaret spørgsmålet om, hvordan de selv vil beskrive deres bidrag på en detaljeret måde. C. Byrith beskrev, hvordan han samarbejdede og overførte lyd fra pladeindspilninger fra sommeren 1939. Det viser ifølge eksperter som Gienow-Hecht, at kultursamarbejde kan udføres af kunstnere som C. Byrith, der gør et stykke kulturelt arbejde, og ikke altid sker ved statslig indgriben (Goff, 2020). K. Andersen tilføjede med sine svar, at han tog initiativer mellem kommuner omkring Østersøen, som i overensstemmelse med min teori tyder på forbindelser mellem stater, hvor det

internationale arbejde mellem lande omkring Østersøen højst sandsynligt var et udenrigspolitisk mål (Goff, 2020).

Det er interessant at bemærke, at P. Kyhn besvarede dette spørgsmål markant mere grundigt end de andre respondenter, og derfor fortjener dette svar særlig opmærksomhed. Kyhn nævner, at han sammen med andre elever tog initiativ til en estisk kulturfestival på Bornholm og initierede rejser mellem Bornholm og Saaremaa, da han var 18. Ikke længe derefter førte P. Kyhns initiativer i øvrigt til den dansk-baltiske organisation Baltisk Bro, som var aktiv i over ti år. Desværre er denne organisation ligesom flere andre dansk-estiske organisationer heller ikke aktiv i dag, og det indikerer, at der er faktisk nedgang i kultursamarbejdet. P. Kyhn tog initiativ til en estisk kulturfestival i udlandet, og han var medlem af en dansk-baltisk organisation. Begge dele har fremmet den kulturelle forbindelse mellem Estland og Danmark, men endnu vigtigere har den fremmet en forbindelse mellem mennesker, hvilket Goff skriver, er en vigtig del af kulturdiplomati (Goff, 2020).

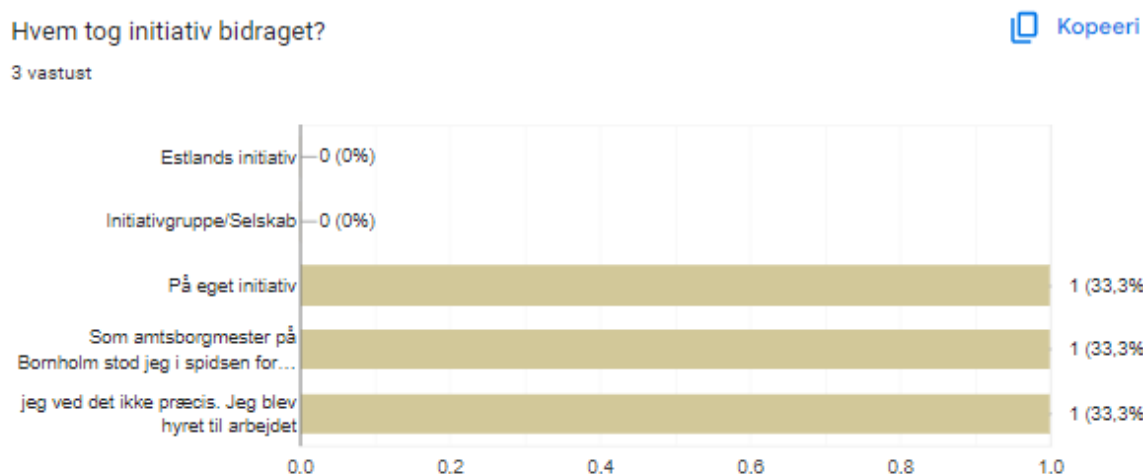
P. Kyhn berettede endvidere i sit svar om nogle nylige publikationer, som han har skrevet efter 2000, f.eks. en lærebog om Baltikums historie i det 20. århundrede, bogen "Menneskebro", hvor han skrev om Baltisk Bros arbejde mellem Bornholm og Saaremaa, og han har også skrevet videnskabelige og biografiske artikler. Disse seneste publikationer viser, at han stadig er aktiv i dansk-estisk kultursamarbejde. Kyhn's lærebog, hans samarbejde med elever og hans skrivning af videnskabelige artikler viser også tilbage til behovet for 'almindelige' mennesker i kultursamarbejde, som f.eks. lærere, som effektivt videregiver kultur uden statens direkte indblanding, og som med deres udveksling af ideer hjælper at fremme gensidig forståelse (Goff, 2020).

P. Kyhn nævner også samarbejdet med den estiske historiker V. Helk og den estiske forfatter S. Teesalu. P. Kyhn kan efter min mening næsten ses som et symbol på, hvordan Estland og Danmark kan holde kultursamarbejdet i live ved at generere interesse, små initiativer og internationalt samarbejde mellem mennesker, som er et eksempel på den tværkulturelle møde i kultursamarbejde, som foreslås af Goff (2020) som et bedre alternativ end den statsligt involverede tilgang. Den viser også vigtigheden af små initiativer fra f.eks. P. Kyhn to; at fremme kulturelle forbindelser (Se ovenfor i kapitel 3.1.).

I næste spørgsmål har hver respondent har valgt en mulighed for svare på, hvem tog initiativet til den indsats, som de fik Maarjamaakorsets for. P. Kyhn tog selv initiativet, K. Andersen var

i spidsen af amtsrådet, som tog initiativet, og C. Byrith blev hyret til arbejdet for hvilket han fik prisen. Se på tabellen 3 nedenfor.

5.2.2. Tabellen 3 Initiativ

Med hensyn til, hvordan kom de til at få Maarjamaakorset, nævnte de følgende: én af dem blev kendt blandt kolleger, én generelt, og P. Kyhn svarede, at han var i kontakt med de estiske myndigheder (direkte forbundet til staten). Efterfølgende blev information om P. Kyhns, C. Byriths og K. Andersens bidrag videresendt til Estlands præsident(er). I det næste spørgsmål svarede K. Andersen, at der var mennesker fra ti lande, som samarbejdede i Østersøområdet, og de kunne også videresende information om ham til præsidenten.

I forhold til den tredje del af spørgeskemaet om bevarelsen af arven fra dem, som har modtaget Maarjamaakorset, kan vi få et overblik over, hvad der er udgivet om dem, og hvad deres tanker om det nuværende kultursamarbejde er, selvom svarene ikke var meget detaljerede. Med mine spørgsmål åbner jeg diskussionen om kultursamarbejdet i fremtiden og gør dem opmærksomme på den nuværende situation for at facilitere en dialog. I henhold til M. Cummings "*the exchange of ideas, information[...] among nations and their peoples [...]foster mutual understanding*", er det i kultursamarbejde afgørende at facilitere dialog.

Respondenterne svarede positivt på, om der er noget publiceret om dem i Danmark, uden direkte at nævne titlerne på disse artikler/bøger osv. Der var kun databasen danskestiskselskab.com, som blev nævnt af P. Kyhn. På det samme spørgsmål om der findes noget publiceret om dem i Estland, var der en høj grad af enighed blandt respondenterne om, at de ikke var sikre på det, og at de kunne være med i en tv-udsendelse eller på vikipedia (Wikipedia på estisk). Jeg tror, at tv-udsendelse i en vis grad er autonome, men eftersom det

er en national mediekanal, kan de være påvirkede af statens interesse (Goff, 2020), og det antyder brug for 'statslige værktøjer' i kulturelle aktiviteter.

Respondenternes svar på, hvad de selv har skrevet, var lidt mere detaljerede, og kun C. Byrith skrev at han har ikke skrevet om sig selv. P. Kyhn nævnte igen den "Menneskebro"/'Inimeste sild'-bogen, hvor han fremhæver side 123-134, og Knud Andersen nævnte hans historiske bog "Som jeg så det" om en folkevalgt politiker. Knud Andersen kan som politiker rejse spørgsmål om, hvorvidt kulturdiplomati finder sted hovedsageligt mellem diplomater (Goff, 2020). Begge disse bøger giver yderligere indsigt i deres arbejde og virker som interessante studiebøger til alle dansk-estisk-interesserende mennesker, og som bøger, som også kan vække interesse. Det skal nævnes at disse er ikke-statslige faktorer af kultur.

Respondenterne gav et meget brugbart svar på spørgsmålet om, hvad de tænker om den nuværende kulturelle situation mellem de to lande, og hvorfor den ikke er så aktiv som den f.eks. var i 1997. Det forekommer mig, som K. Andersen og P. Kyhn har lidt mere ekspertise om den nuværende situation, men C. Byrith også har en del viden. K. Andersen gav lidt baggrund og hans tanker om det var, at "*Efter 1989 var der et stort ønske om at lære sine naboer at kende. Jerntæppet havde forhindret kontakter. Men pludselig blev det muligt og mange aktiviteter voksede frem, bl.a. et kultur- og uddannelsesprogram, betalt af den danske stat. [...]*" (Svar fra spørgeskema)(Andersen, 2023), som igen beviser at der var stor interesse, spredte aktiviteter omkring bl.a. kultur og uddannelse og en 'genfødsel' af kontakter, som ikke længere blev 'forhindret'. Dette var en stor fordel, fordi det skabte et godt grundlag for, at kultursamarbejdet mellem Danmark og Estland kunne blomstre, mens stater (den danske stat nævnt i svaret) finansierede det.

P. Kyhn tilføjede med sine svar, at der dengang var et særdeles aktivt kulturinstitut med fantastiske Silvi Teesalu i spidsen, og at han selv er 'næsegruse fan' af hende. P. Kyhn foreslår også, at alle er mere demokratiske og individorienterede i dag, mens K. Andersen nævner, at vi i dag sandsynligvis er mere fælles om handel og forsvar. Dette passer med Meisterson, som skriver, at det har været nødvendigt for Estland at skabe nye samarbejdsformer, som skaber økonomiske fordele (Lehtonen & Kaldoja, 2015). Deres svar om den nuværende kulturelle situation viser også, at statsapparater er tæt knyttede til kultursamarbejdet mellem Estland og Danmark, enten med finansiell støtte, udvekslingsprogrammer (selvom disse også kan være ikke-statslige), og endda med Maarjamaakorset, som var et statsligt initiativ. Kyhn siger også, at der stadig foregår en

del ting som f.eks. et danskkursus for begyndere på Saaremaa, masser af danske film i Estland og bl.a. Maria Faust, som opfører jazz i Danmark. Dette kan være en del af Danmarks udenrigspolitiske mål om at promovere dansk kultur (som Goff, 2020 også beskriver det), og Kyhn er ikke sikker på, at der er mindre samarbejde. C. Byrith tror, at et tættere samarbejde ville være givende, hvilket indikerer, at der er for lidt interesse i og kultursamarbejde om Estland. På spørgsmålet om, hvorvidt de selv er aktive i dag, svarede C.Byrith og K. Andersen, at det er de ikke, og ud af mine respondenter er der kun P. Kyhn, som er aktiv som historiker, forfatter om dansk-estiske temaer, og som rejseleder for danskere i Estland.

På det sidste spørgsmål om, hvordan de vil gerne huskes, svarede de bl.a. at de ville gerne huskes som én som gjorde hvad han kunne, som et ordentligt menneske og som én, der så muligheder og ikke begrænsninger. Det er godt, at have deres perspektiv på det store billede og vide, hvordan de gerne vil huskes, især i forbindelse med min forskning. De har skrevet lidt generelt. Desuden i kultursamarbejdets interesse er det interessant, at én har brugt udtrykket 'et ordentligt menneske', fordi det netop er mennesker og deres private initiativer, som var vigtige for kultursamarbejdet samt at inkorporere mennesker fra alle niveauer af samfundet, også dem som ikke er politikere og statsledere, som bærere af kultur (Loorits, 1939).

7. KONKLUSION OG DISKUSSION

Målet med min undersøgelse var at forstå de sidste årtiers kultursamarbejde mellem Danmark og Estland og at finde frem til nogle mennesker, som har gjort en indsats for det, og hvad vi kan lære fra denne indsats.

Det var svært at finde dybdegående materiale om emnet og svært at analysere så bredt og vagt et emne som kultursamarbejde i sammenhæng med enkeltpersoners erfaringer i detaljer. Min teori, som beskrev manglen på en klar definition på begrebet kulturdiplomati, vigtigheden af interesse for hinanden og private menneskers initiativer, viste sig at være meget relevant. Før definitive konklusioner kan drages, er der behov for yderligere undersøgelser om kultursamarbejdet som fænomen, sammen med udvikling af kvalitative metoder, rammer eller forskningssystemer for kultursamarbejdets analyse.

Fra min undersøgelse kan jeg fremhæve, at kultursamarbejde mellem stat og almindelige mennesker godt kan være gensidig, og at begge kan drage fordel af samarbejdet. Almindelige mennesker er ofte dem, som fremmer kulturarbejde gennem deres interesse, initiativer og arbejde, mens staten kan finansiere dem og anerkende deres arbejde f.eks. med Maarjamaakorset. Denne slags anerkendelse og støtte kan forhåbentlig inspirere mennesker til at fortsætte, dog i øjeblikket mangler der økonomisk støtte, og der er også mindre tildeling af Maarjamaakorsettil aktive danskere.

Min undersøgelse var også på nogle måder utilstrækkelig, f.eks. var der ikke altid offentligt tilgængelig information om dansk-estiske kulturpersonligheder (respondenterne), eller om deres præcise bidrag til Estland fra ministeriets side. Samtidig har respondenterne svaret oprigtigt på alle spørgsmålene, og jeg har fået nok materiale til at kunne analysere i nogen grad. Ud af alle de mennesker, som jeg har udvalgt, er P. Kyhn mest aktiv inden for det dansk-estiske kulturområde med alle hans initiativer mellem Estland og Danmark, og det skal nævnes at han også er aktiv i det dansk-estiske samarbejde selv i dag som medlem af kulturorganisationer, historiker og forfatter.

Sammen med Kyhn har Andersen også været initiativrig i dansk-estiske forbindelser og de har bl.a. skrevet bøgerne "Menneskebro"; "Som jeg så det" og Byrith var også aktiv og har overført estiske lydfiler til CD'er, som kan videregives til dansk-estisk interesserede på et senere tidspunkt. Alle disse initiativer har været vigtige for at fremme dansk-estisk kultursamarbejdet. Disse private initiativer har spillet en rolle i kultursamarbejdet, men det

virker som om, det var ikke det mest afgørende, da nationale media, internationale organisationer og statslig interesse ofte spiller en afgørende rolle. Derfor kan individer fremme kulturen, men de har brug for samarbejde med og støtte fra staten for at gøre det.

Det er tydeligt at dansk-estisk kultursamarbejde heller ikke er blevet undersøgt meget før, og det kræver derfor også yderligere forskning. For at adressere min hypotese om, at kultursamarbejde mellem Danmark og Estland er blevet mindre, og at samarbejdet toppede efter Estlands selvstændighed, er noget af det vigtigste, at der var et dansk kulturinstitut i Tallinn ledet af bl.a. S. Teesalu, som aktivt arbejdede for at fremme kulturelle forbindelser i denne periode. Imidlertid findes der i 2023 færre dansk-estiske kulturorganisationer, oplysninger om mennesker, som er aktive i kultursamarbejdet, er ufuldstændige, og sidst men ikke mindst er udenrigsministeriets fokus på finansiering ikke rettet mod kulturområdet, men i en højere grad mod handel (ligesom i det 13. århundrede), klima, uddannelse, militær, menneskerettigheder (Udenrigsministeriet, 2023).

Endelig har Silvi Teesalu sandsynligvis været ét af de mest aktive mennesker inden for dansk-estiske kulturelle forbindelse og samarbejde. Hun var redaktør for bogen “Kilde Taani suhetest Eestiga” (2010), hvor hun formidlede viden om dansk-estisk kultur og relationer. I bogen *Denmark and Estonia 1219-2019 – Selected Studies on Common Relations* (2019) nævnes S. Teesalus’ dansk-estiske forskning *Cultural Activities and Social Activities After the Reestablishment of Independence* og bogen *Rebirth of Cultural Ties and Relations*. Disse ser ud til at være tæt forbundne med min opgave, men desværre har jeg ikke kunne finde dem offentligt, selvom jeg forsøgte at oversætte titlerne til estisk. Jeg prøvede også at kontakte hende direkte, men uden held. Jeg tror, at det nok ville have været to af de mest indsigtsfulde undersøgelser med direkte forbindelse til mit emne, og hun kunne have været min opgaves primære fokus.

Jeg synes, at kultursamarbejde skal opretholdes i en lige så høj grad som politisk og militært samarbejde, og det skal undersøges og få mere offentlig opmærksomhed. Dette er nødvendigt for at opnå en bedre forståelse af mennesker, kultursamarbejde og menneskeskabt kultur.

KILDEHENVISNING

- Alla, K. (2004). *Kulturorganisationer - kulturudveksling mellem Danmark og Estland i praksis* (Diplomopgave). University of Tartu, Tartu. Hentet fra Lossi 3 Archive.
- Burke, P. (2004). The great tradition. I: *What is cultural history?* (s. 7–12). Cambridge, UK: Polity Press Ltd.
- Copenhagen 2001* (u.å.). Lokaliseret fra <https://eurovision.tv/event/copenhagen-2001>
- Cull, N. S., Nicholas J. (Red.). (2020). *Routledge Handbook of Public Diplomacy* (2. udg.). New York: Routledge. doi:10.4324/9780429465543
- Cultural relations* (2020). Lokaliseret fra <https://estland.um.dk/en/denmark-and-estonia/menu-2>
- Danmarks første lydoptagelser* (2017). Lokaliseret fra <https://www.plusbog.dk/danmarks-foerste-lydoptagelser-claus-byrith-steen-kaargaard-niels-en-9788771249651>
- Dansk-Estisk Selskab: DES-Nyt* (2011, 5. oktober). Lokaliseret fra <https://web.archive.org/web/20111005000335/http://www.danskestiskselskab.org/des-nyt.htm>
- Denmark and Estonia 1219-2019 – Selected Studies on common Relations* (2019) (Edited by Prof. Dr. Jens E. Olesen). Greifswald.
- Deporteret til Sibirien | Nota bibliotek* (u.å.). Lokaliseret fra <https://nota.dk/bibliotek/bog/deporteret-til-sibirien>
- Elleman-Jensen, U. (2019). *Denmark and Estonia 1219-2019 – Selected Studies on common Relations* (Edited by Prof. Dr. Jens E. Olesen). Greifswald.
- Embassy of Estonia (2023). *History of Diplomatic Relations – Copenhagen*. Lokaliseret fra <https://copenhagen.mfa.ee/estonia-and-denmark/history-of-diplomatic-relations/>
- ETIS: CV Rein Undusk* (u.å.). Lokaliseret fra <https://www.etis.ee/Portal/Persons/Display/23638c69-756d-44d8-a90e-6f7bbc5c1d3a/eng>
- ETIS: Estonia's Identity Narrative: Ideological and Rhetorical Models of Cultural Discourse* (u.å.). Lokaliseret fra <https://www.etis.ee/Portal/Projects/Display/7d25845e-b7e1-424b-8d9a-74e5c55692e5>
- Final of Copenhagen 2001 - Eurovision Song Contest* (u.å.). Lokaliseret fra <https://eurovision.tv/event/copenhagen-2001/final>
- Goff, P. (2020). Cultural Diplomacy. I: *Routledge Handbook of Public Diplomacy* (2nd edition. Editors: Nancy Snow, Nicholas J. Cull). Routledge.

- Meisteron, H (2014). Kultuuridiplomaatia. Pragmatism, ideaalid ja eeskujud. Lokaliseerit fra <https://sirp.ee/s1-artiklid/c9-sotsiaalia/kultuuridiplomaatia-pragmatism-ideaalid-ja-eeskujud/>
- Herodes, P. & Presidendi kantsler (2014). *Maarjamaa Rist 20 aastat*. Lokaliseerit fra <https://alteorden.com/attachments/maarjamaa-rist-20-aastat-pdf.221654/>
- Hiio, T. (2019). *Counting the Milestones of Being Estonian: on Anniversaries once again*. Lokaliseerit fra <https://www.webofscience.com/wos/woscc/full-record/WOS:000507329900001>
- History of Denmark* (u.å.). Lokaliseerit fra <https://denmark.dk/people-and-culture/history>
- Järvalt, R. (2002). *Estland og Danmark Internationale forbindelser i perioden 1238-1346*. Tartu Universitet: Afdeling for dgermansk-romansk filologi, Tartu. Hentet fra Maailmakeelte ja -kultuuride Instituut.
- Johansen, P. (1996). *Taani ja Eesti*. Tallinn.
- Jurgutiené, A. (2007). Repetition and History: Baltic memory. I: *We have something in common: The Baltic Memory* (Anneli Mihkelev, s. 23–24). Tallinn.
- Kisler, K. (2021). *Musikens roll för att bevara den estlandssvenska identiteten i Sverige* (Thesis). Lokaliseerit fra <https://dspace.ut.ee/handle/10062/74998>
- Knud Andersen - som jeg så det* | *Buuks.dk* (u.å.). Lokaliseerit fra https://buuks.dk/product/690625?action=redirect_product&controller=redirect_old_product&format=html&id=knud-andersen-som-85621p
- Kohver, M. (2003). *Baltikum i Politiken 1989-1991* (En undersøgelse diplomopgave). University of Tartu, Tartu. Hentet fra Lossi 3- raamatukogu.
- kulturpersonlighed* — *Den Danske Ordbog* (u.å.). Lokaliseerit fra <https://ordnet.dk/ddo/ordbog?query=kulturpersonlighed>
- kultursamarbejde* — *Den Danske Ordbog* (u.å.). Lokaliseerit fra <https://ordnet.dk/ddo/ordbog?query=kultursamarbejde>
- Kultuurisuhted* (u.å.). Lokaliseerit fra <https://estland.um.dk/et/taani-ja-eesti/kultuurisuhted>
- Lehtonen & Kaldoja (2015). The Marginalisation of the Cultural Sector? Assessing the Impact of Estonia's Crisis Management Policies on the Arts and Culture. I: *The Role of Innovation Policy in The National Innovation System: The Case of Estonia* (s. 222). Lokaliseerit fra http://www.kirj.ee/?id=26463&tpl=1061&c_tpl=1064
- Loorits, O. (1939). *Oma rada: programmartikleid uue Eesti loomisel 1934 -1938* (Bd. Eesti kultuuri struktuurist ja orientatsioonist). Lokaliseerit fra <https://dspace.ut.ee/handle/10062/86201>

- Mäesalu, A. (2019). *Dannebrog 800: Estonia before 1219*. Lokaliseret fra <https://estinst.ee/prints/dannebrog-800/>
- Kirkebæk, M (1919). *Mikkel Kirkebaek Danish Volunteers In Estonian War Of Independence*. Lokaliseret fra <http://archive.org/details/mikkel-kirkebaek-danish-volunteers-in-estonian-war-of-independence>
- Mikkonen, S. & Suutari, P. (2016). *Music, Art, and Diplomacy: East-West Cultural Interactions and the Cold War: Introduction to the Logic of East-West Artistic Interactions*. Routledge; Taylor & Francis Group.
- Ojamaa, T. (2011). *Rahvuslik kontakt nr.4. Identiteedist ja selle muutumisest väliseesti ühiskonnas. 113*.
- Olesen, Jens. E. (2019). *Denmark and Estonia 1219-2019 – Selected Studies on Common Relations* (Edited by Prof. Dr. Jens E. Olesen). Greifswald.
- Õunmaa, O. (2007). *President tänas aumärkidega lihtsaid inimesi*. Lokaliseret fra <https://epl.delfi.ee/a/51077097>
- Pajung, S. (2022). *Danmark og Estland, ca. 1200-1645*. Lokaliseret fra <https://danmarkshistorien.dk/vis/materiale/danmark-og-estland-ca-1200-1645>
- parter* — *Den Danske Ordbog* (u.å.). Lokaliseret fra <https://ordnet.dk/ddo/ordbog?query=parter>
- Pedersen, T. T. (2019). *Dannebrog 1219-2019 – Copenhagen- Flaget fra Himlen*. Lokaliseret fra <https://copenhagen.mfa.ee/estonia-and-denmark/dannebrog-1219-2019/>
- Peter Kyhn's "Grains of Gold" Podcast - Interview with Krassimir Petrov - Complete* (u.å.). Lokaliseret fra <https://www.youtube.com/watch?v=DfIgKhx783w>
- Rangøy, Ø. (2023). Bachelorseminar
- Riigikogu (2023). *Teenetemärkide seadus–Riigi Teataja: kapitel 5*. Lokaliseret fra <https://www.riigiteataja.ee/akt/32278>
- Riiklike autasude andmine: Vastu võetud 02.02.2001 nr 985* (u.å.). Lokaliseret fra <https://www.riigiteataja.ee/akt/84532>
- Riiklike autasude andmine: Vastu võetud 02.02.2005 nr 775* (u.å.). Lokaliseret fra <https://www.riigiteataja.ee/akt/848217>
- Riiklike autasude andmine: Vastu võetud 03.02.2003 nr 332* (u.å.). Lokaliseret fra <https://www.riigiteataja.ee/akt/252189>
- Riiklike autasude andmine: Vastu võetud 03.02.2010 nr 606* (u.å.). Lokaliseret fra <https://www.riigiteataja.ee/akt/13274177>

- Ristoja, L. (2007). *Rahvusvahelise fookusega kultuurilood Postimehes 1995 ja 2005* (Thesis).
Lokaliseeritud fra <https://dspace.ut.ee/handle/10062/15639>
- Steinbach, K. & Lippus, U. (u.å.). *Eesti helisalvestised 1939 / Estonian Sound Recordings 1939* (Helisalvestused Johann Dändler 1939, salvestised taastanud Claus Byrith).
Lokaliseeritud fra <https://www.muusikateadus.ee/public/upload/file/2013/04/Eesti-helisalvestised-1939-tekst1.pdf>
- Teenetemärkide kavalerid: Claus Byrith (u.å.). Lokaliseeritud fra <https://president.ee/et/teenetemargid/teenetemarkide-kavalerid/28820-claus-byrith>
- Teenetemärkide kavalerid: Finn Andersen (u.å.). Lokaliseeritud fra <https://president.ee/et/teenetemargid/teenetemarkide-kavalerid/11790-finn-andersen>
- Teenetemärkide kavalerid: Knud Andersen (u.å.). Lokaliseeritud fra <https://president.ee/et/teenetemargid/teenetemarkide-kavalerid/11439-knud-andersen>
- Teenetemärkide kavalerid: Krahv Ulrich Holstein Holsteinborg (u.å.). Lokaliseeritud fra <https://president.ee/et/teenetemargid/teenetemarkide-kavalerid/11429-krahv-ulrich-holstein-holsteinborg>
- Teenetemärkide kavalerid: Peter Kyhn (u.å.). Lokaliseeritud fra <https://president.ee/et/teenetemargid/teenetemarkide-kavalerid/11654-peter-kyhn>
- Teenetemärkide kavalerid: Søren Claus Kjær (u.å.). Lokaliseeritud fra <https://president.ee/et/teenetemargid/teenetemarkide-kavalerid/11802-soren-claus-kjaer>
- Teenetemärkide seadus (u.å.).
- Teesalu, S. (2019). *Denmark and Estonia 1219-2019 – Selected Studies on common Relations* (Edited by Prof. Dr. Jens E. Olesen). Greifswald.
- Udenrigsministret (2023). *Denmark and Estonia*. Lokaliseeritud fra <https://estland.um.dk/en/denmark-and-estonia>
- Undusk, J. (2007). The problem of Baltic Unity: Opening address. I: *We have something in common: The Baltic Memory* (Anneli Mihkelev, s. 18). Tallinn.
- Vabariigi president (1995). *Riiklike autasude andmine–Riigi Teataja*. Lokaliseeritud fra <https://www.riigiteataja.ee/akt/12924322>
- Valk, A. & Ojamaa, T. (u.å.). *ETIS: Identiteedist ja selle muutumisest väliseesti ühiskonnas*.
Lokaliseeritud fra <https://www.etis.ee/Portal/Publications/Display/c2f810bd-8b8f-4001-bbe9-de8fb00b6368>
- Wikiwand - Peter Kyhn (u.å.). Lokaliseeritud fra https://wikiwand.com/et/Peter_Kyhn

RESÜMEE

TARTU ÜLIKOOL

HUMANITAARTEADUSTE JA KUNSTIDE VALDKOND

SKANDINAVISTIKA OSAKOND: TAANI KEEL JA KULTUUR

Helena Aavistu

*Kultursamarbejde mellem Danmark og Estland, med eksempler fra udvalgte danskere/
Taani ja Eesti kultuurkoostöö, näidetega valitud taanlastelt*

Juhendajad: Mphil Mie Mortensen og MSc Ewa Holm

Bakalaureusetöö

2023

Lehekülgede arv: 40 (millest lisad 6)

Annotatsioon:

Käesolev bakalaureusetöö eesmärgiks on uurida ja pöörata tähelepanu Eesti kultuuri panustanud taanlaste kultuurilist koostööd Taani ja Eesti vahel, mis on alauuritud valdkond.

Töö esimeses osas on ajalooline ajatelg taani ja eesti sidemeist kuni tänapäevani ja tuuakse välja, mida sarnast on Skandinavistika osakonnas uuritud.

Seejärel uuritakse 'kultuurkoostöö' definitsiooni mõiste rakendust ja millised tegurid selle alla kuuluvad ja mida on leida taani-eesti kultuurkoostööst.

Töö teises osas analüüsitakse küsitluse vastuseid, millest otsitakse kultuurkoostöö aspekte.

Kokkuvõtteks võib öelda, et Taani-Eesti kultuurkoostöö oli leitud allikate põhjal tugevaim iseseisvuse järgselt. Lisaks, et ehkki kultuurkoostöö vajab täiendavat uurimist, võib kinnitada, et kultuuritegelastel on vaja riigi toetust, et kultuuri edendada.

BILAGSMATERIALE

BILAG 1: Maarjamaakors

Beskrivelser af modtagere af Maarjamaakorset

Maarjamaakors III KLASSE		
<u>Grev Ulrich Holstein-Holsteinborg</u> ²⁷	“Stifter af Dansk-Estisk Selskab”	Dansk, (kors udgivet i) 2001 ²⁸
Maarjamaakors IV KLASSE		
<u>Finn Andersen</u> ²⁹	“Udvikler af estisk-danske kulturelle bånd”	Dansk, (kors udgivet i) 2005 ³⁰
<u>Knud Andersen</u> ³¹	“Guvernør på Bornholm”	Dansk, (kors udgivet i) 2001 ³²
<u>Søren Claus Kjær</u> ³³	“Honorær konsul for Republikken Estland i Aarhus”	Dansk (kors udgivet i) 2005 ³⁴
Maarjamaakors V KLASSE		
<u>Peter Kyhn</u> ³⁵	“Promotor for estisk-danske forbindelser”	Dansk, (kors udgivet i) 2003 ³⁶
<u>Claus Byrith</u> ³⁷	“Dansk lydgenopretter”	Dansk, (kors udgivet i) 2010 ³⁸

© Riigikantslei 2010 © Justiitsministeerium 2012

²⁷ Riiklike autasude andmine–Riigi Teataja (u.å.). Lokaliseret fra <https://www.riigiteataja.ee/akt/84532>

²⁸ president.ee (u.å.). Lokaliseret fra <https://president.ee/et/teenetemargid/teenetemarkide-kavalerid/11429-krahv-ulrich-holstein-holsteinborg> fra

²⁹ Riiklike autasude andmine–Riigi Teataja (u.å.). Lokaliseret fra <https://www.riigiteataja.ee/akt/848217>

³⁰ president.ee (u.å.). Lokaliseret fra <https://president.ee/et/teenetemargid/teenetemarkide-kavalerid/11790-finn-andersen> fra

³¹ Riiklike autasude andmine–Riigi Teataja (u.å.). Lokaliseret fra <https://www.riigiteataja.ee/akt/84532>

³² president.ee (u.å.). Lokaliseret fra <https://president.ee/et/teenetemargid/teenetemarkide-kavalerid/11439-knud-andersen> fra

³³ Riiklike autasude andmine–Riigi Teataja (u.å.). Lokaliseret fra <https://www.riigiteataja.ee/akt/848217>

³⁴ president.ee (u.å.). Lokaliseret fra <https://president.ee/et/teenetemargid/teenetemarkide-kavalerid/11802-soren-claus-kjaer> fra

³⁵ Riiklike autasude andmine–Riigi Teataja (u.å.). Lokaliseret fra <https://www.riigiteataja.ee/akt/252189>

³⁶ president.ee (u.å.). Lokaliseret fra <https://president.ee/et/teenetemargid/teenetemarkide-kavalerid/11654-peter-kyhn> fra

³⁷ Riiklike autasude andmine–Riigi Teataja (u.å.). Lokaliseret fra <https://www.riigiteataja.ee/akt/13274177>

³⁸ president.ee (u.å.). Lokaliseret fra <https://president.ee/et/teenetemargid/teenetemarkide-kavalerid/28820-claus-byrith> fra

BILAG 2: Spørgeskema om dansk-estisk kultursamarbejde

Mit navn er Helena Aavistu, og jeg læser dansk ved Universitetet i Tartu. Dette spørgeskema er en del af mit bacheloropgave om udvalgte danskeres kulturelle bidrag til Estland og traditionen for dansk-estisk kultursamarbejde.

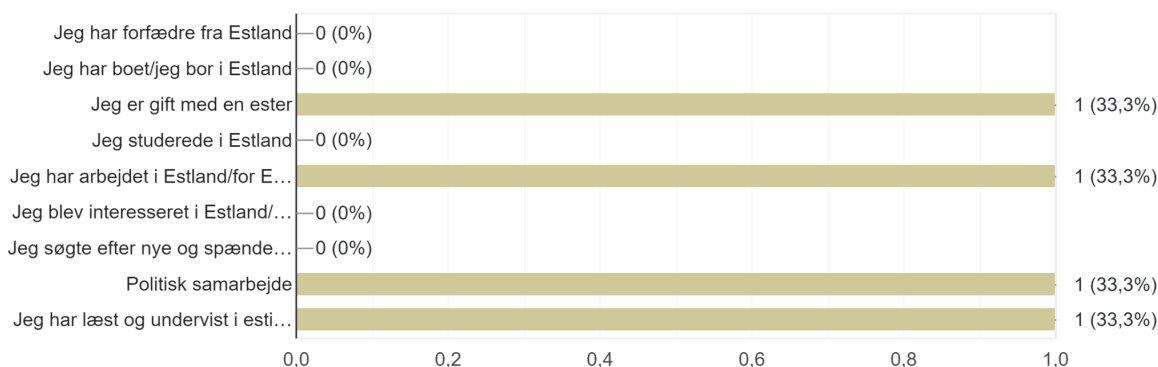
Jeg vil gerne vide, hvordan kulturudveksling mellem Danmark og Estland bedst kan bevares, og hvem der har spillet en vigtig rolle i forbindelsen mellem de to lande. Målet med mit arbejde er at udvide min horisont gennem sjældne danskeres erfaringer og værdier.

*Svar kan være i freestyle/frit skrevet. Jo flere jo bedre

Du behøver ikke at udfylde hele spørgeskemaet med det samme.

Første del af spørgeskemaet

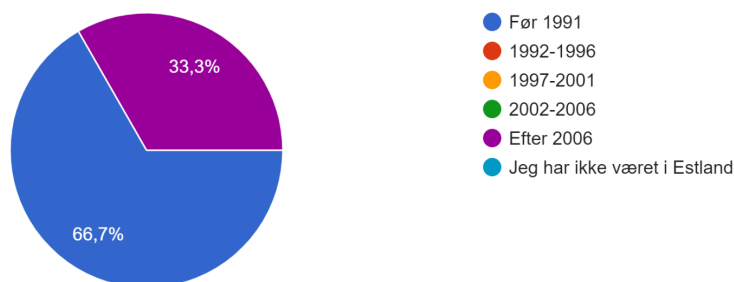
Hvad er din forbindelse til Estland?

Hvornår var din første rejse til Estland?

Hvornår var din første rejse til Estland?

3 vastust

Er du medlem af nogen dansk-estiske kulturorganisationer?

K.A.; C.B. Nej

P.K. Dansk-Estisk Selskab (hvor jeg er næstformand) og Baltisk-Bro (2023), hvor jeg er medlem af bestyrelsen

---

II del af spørgeskemaet: På den estiske Maarjamaakors officielle hjemmeside er beskrivelsen af dit arbejde meget kort

Hvordan ville du beskrive dit bidrag på en mere detaljeret måde?

(Se f.eks. Jan Erik Holst, hvor beskrivelsen er "fremmede estisk-norske kulturrelationer." Det nævnes ikke, hvad de handlinger, der førte til dette, var, eller noget mere specifikt ved det.)

K.A. Initiativtager til samarbejde mellem kommuner og regioner i alle lande omkring Østersøen

C.B. Jeg overførte og lavede mastere til en lang række CD'er med de glemte pladeindspilninger fra sommeren 1939

P.K. Jeg er født og opvokset på Bornholm. Da jeg i 1989 var 18 år, læste jeg, at man fra den estiske ø Saaremaa og dens hovedby Kuressaare ville have samarbejde med Bornholm, men at man på Bornholm ikke ville være med, da man skulle følge den såkaldte ikkeanerkendelsespolitik og ikke gøre noget, som kunne medføre en officiel dansk anerkendelse af den sovjetiske besættelse af Baltikum. Jeg havde læst en del om Baltikums frihedskamp, ikke mindst via udsendelserne Grannland Estland i svensk tv. Derfor tog jeg sammen med nogle andre gymnasieelever initiativet til en estisk kulturfestival på Bornholm og efterfølgende besøg på Saaremaa og i Pärnu via Next Stop-bevægelsen, som via sine forbindelser i DKP kendte meget til USSR. Det førte til oprettelsen af foreningen Baltisk Bro på Bornholm, som meget hurtigt blev en stor forening, og som i over 10 år bedrev folkelig udveksling med Saaremaa. Jeg var med i bestyrelsen i fire år, frem til 1994.

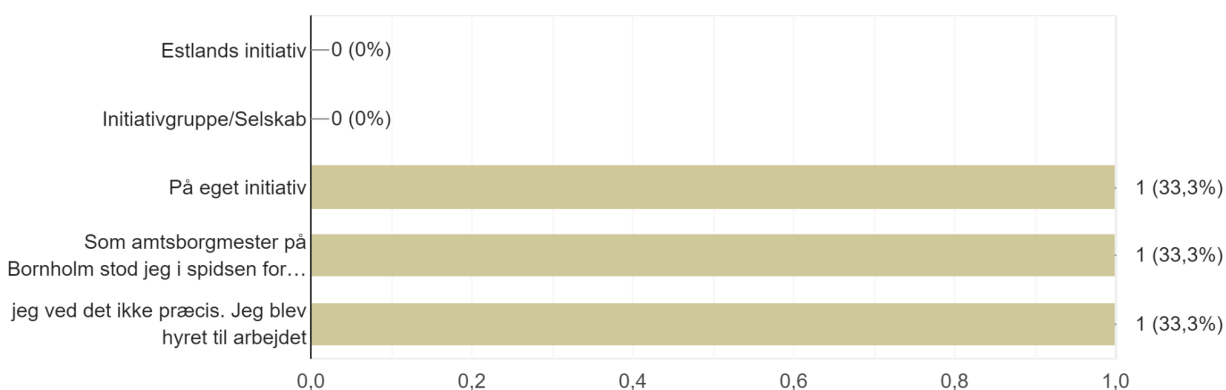
Allerede i 1991 traf jeg min hustru, som var en af de første udvekslingsstuderende, som kom til Bornholm fra Saaremaa. I 1994 blev jeg redaktør af Dansk-Estisk Selskabs blad DES-Nyt og medlem af selskabets bestyrelse. I dag er jeg næstformand og fortsat redaktør for bladet. I 1996 begyndte jeg at læse estisk ved Lunds Universitet, hvor jeg fra 1998 var ph.d.-stipendiat og timelærer. Fra 1997 arbejdede jeg også som journalist ved Northrup Newsletters (senere overtaget af Bonnier), hvor jeg bl.a. redigerede publikationen news2biz ESTONIA, der på dansk, svensk og engelsk skrev om nordiske virksomheder i Estland.

Som historiestuderende ved Københavns Universitet skrev jeg i 2000 speciale om Danmarks relationer til Baltikum 1940-1991 (bl.a. flygtninge og ikkeanerkendelsespolitik), ligesom jeg nogle år senere udgav en lærebog for gymnasiet/HF om Baltikums historie i det 20. århundrede. Jeg havde et ganske nært samarbejde med den dansk-estiske historiker Vello Helk (1923-2014), der var central i mange kulturelle forbindelser mellem Danmark og Estland i perioden, og som jeg også har skrevet et par biografiske artikler om på dansk.

Jeg oversatte Silvi Teesalus biografi om sin mor "Sirelid õitsevad juunis" til dansk, hvor bogen udkom på Gyldendal i 2009. Jeg bidrog til Silvis senere bog om dansk-estiske kulturelle relationer og udgav i september 2022 bogen Inimeste sild/En menneskebro om Baltisk Bros arbejde på Bornholm og Saaremaa. Desuden har jeg skrevet en del videnskabelige og et hav oplysende artikler om Estland og estiske forhold.

Med hensyn til min dekoration med Maarjamaakorset tror jeg, at jeg fik det (som 32-årig), fordi jeg havde forklaret for relevante estiske myndigheder, at man kunne afvise det daværende danske krav om erstatning for FLS Industries andel i Kunda Tsemenditehas (en kedelig ridse i lakken på det ellers nærmest idylliske forhold mellem Estland og Danmark) med henvisning til, at aftalen mellem Danmark og Sovjetunionen fra 1964 om erstatning til Danmark for nationaliseret ejendom i Baltikum m.v. var en såkaldt globalerstatningsftale (der i kraft af navnet dækkede ALLE forhold), og at denne aftale stadig er gældende lov i Danmark, eftersom den blev optaget i Lovtidende i 1964.

Hvem tog initiativ bidraget?

Hvordan kom du til det punkt, hvor du fik Maarjamaakors prisen (Aktiviteter)?

K.A. Politiske kolleger på Saaremaa indstillede til præsidenten.

C.B. udgivelsen affødte stor interesse, og præsidenten skrev til mig, at jeg var tilkendt Terra Mariana

P.K. Se ovenfor.

Var der nogen der hjalp dig på vej og hvordan? Hvem?

K.A. Vi taler om et samarbejde der omfattede kommuner og regioner i 10 lande omkring Østersøen. Jeg havde først i 90-erne lejlighed til at fortælle om samarbejdet til Lennart Meri.

C.B. Nej, det var mig der var den hjælpende hånd

P.K. Se ovenfor.

III del af spørgeskemaet: Bevarelse af arven fra Maarjamaakors tildelte mennesker

Et citat fra Loorits: "Til Baltoscandias venner (...) lad os vedligeholde alle veje og midler i eksemplarisk orden til import og eksport af hele menneskehedens kulturelle værdier i alle retninger — dette er vores indre styrke og grundlaget for vores enhed."

Der er mange danskere, som har gjort noget for Estland, men ikke så mange bevidsthed om det. Ikke meget er blevet skrevet om det.

Er der publiceret noget i Danmark om dig? Kan du nævne navne af disse artikler/bøger/hjemmeside og andre?

K.A. Da jeg har været i politik siden jeg var 16 år er der en del artikler.

C.B. Der e publiceret masser. Søg på mit navn på internettet
--

P.K. Hjemmeside: danskestiskselskab.com

Er der publiceret noget i Estland om dig? Kan du nævne navne på disse artikler/bøger/hjemmeside og andre?

K.A. Det tror jeg ikke.

C.B. Det ved jeg ikke, men jeg var med i en TV-udsendelse om årets kulturelle begivenheder
--

P.K. Jeg er vist på estisk wikipedia.

Har du skrevet noget om dig selv? Hvis ja, Kan du nævne navne på disse artikler/bøger/hjemmeside eller andet?

K.A. Jeg udgav for et par år siden en bog om historier fra et liv som folkevalgt politiker: "Som jeg så det" (Hvis du ønsker sender jeg gerne bogen til dig.)

C.B. Nej

P.K. Inimeste sild/En menneskebro, udg. Peter Kyhn/Jaanika Tiitson, Kuressaare 2022, særligt artiklen om min ringhed s. 123-134.
--

Hvad er dine tanker om den nuværende kulturelle situation mellem de to lande? Hvorfor er den ikke så aktiv som f.eks. i 1997?

K.A. Efter 1989 var der et stort ønske om at lære sine naboer at kende. Jerntæppet havde forhindret kontakter. Men pludselig blev det muligt og mange aktiviteter voksede frem, bl.a. et kultur og uddannelsesprogram, betalt af den danske stat. Aktiviteterne skulle foregå på Bornholm og deltagerne var fra lande på østsiden af det tidligere jerntæppe. Nu er situationen ganske anderledes hvor vi er fælles om handel og forsvar.

C.B. Det ved jeg ikke, men det er ærgerligt. jeg tror at et tættere samarbejde ville være givende, spørgsmålet er om hvilke emner

P.K. Det er jeg heller ikke sikker på, at den ikke er. Den store forskel er vel, at vi dengang havde et særdeles aktivt kulturinstitut i Tallinn, hvilket var fan-tas-tisk, og jeg er en af Silvis mange næsgruse fans, men i dag er alting blevet meget mere "demokratisk" og individorienteret og uafhængigt af offentlige programmer. Der sker masser af ting rundt omkring, bl.a. er der netop startet et danskursus ved Saaremaa Gümnaasium, der er masser af danske film i Estland, Maria Faust giver den jazz i Danmark osv. osv.

Er du stadig aktiv i det kulturelle samarbejde med Estland i dag? Hvis ja, hvad gør du for at bevare det kulturelle samarbejde mellem Estland og Danmark?

K.A. Nej det er jeg ikke. Ikke på grund af særlige omstændigheder snarere at jeg ikke mere er politisk aktiv - udover at jeg kommenterer lokale politiske spørgsmål i TV2 Bornholm.

C.B. Desværre ikke, men jeg sender af og til CD'er til konservatoriet (bibloteket, Ilvi Rauna) i Tallinn, når jeg antager, at de vil have interesse

P.K. Se ovenfor. Og så fungerer jeg desuden som rejseleder på ture med danskere til Estland med diverse rejsebureauer.

Hvordan vil du gerne huskes?

K.A. Som en aktiv politiker der så muligheder og ikke begrænsninger.

C.B. Som en, der gjorde hvad han kunne og som et ordentligt menneske

P.K. Helst som en god og kærlig far for min børn og en elskende ægtemand til min hustru. Men hvad mener du egentlig?

*K.A. Knud Andersen

*C.B. Claus Byrith

*P.K. Peter Kyhn

KINNITUS TÖÖ ISESEISVALT KIRJUTAMISE KOHTA

Mina, Helena Aavistu, kinnitan, et olen bakalaureusetöö “*KULTURSAMARBEJDE MELLEM DANMARK OG ESTLAND, MED EKSEMPLER FRA UDVALGTE DANSKERE*”, mille juhendajaks on Mphil Mie Mortensen ja MA Ewa Holm, kirjutanud iseseisvalt. Kõikidele kasutatud materjalidele, teiste autorite väidetele ja arvamustele on nõuetekohaselt viidatud.

Helena Aavistu

Üliõpilane

Skandinavistika Osakond

Tartu Ülikool

kevadsemester 2023

LIHTLITSENTS

1. Mina, Helena Aavistu, annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose "*Kultursamarbejde mellem Danmark og Estland, med eksempler fra udvalgte danskere*", mille juhendajad on Mphil Mie Mortensen ja MA Ewa Holm, reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 4.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Helena Aavistu

05.06.2023